

ÅRSMELDING FOR 2017

Landsforeningen for Ryggmargsskadde

Årsmøte 2017

Landsforeningen for Ryggmargsskadde (LARS) holdt sitt årsmøte i 2017 på Scandic City Stavanger 5. mai. Møtet ble åpnet av nestleder Anne Beate Melheim. Alle deltakere og gjester ble ønsket velkommen, og det ble orientert om styrets arbeid for 2016. Årsmelding og årsregnskap for 2016 ble godkjent. Rammebudsjett for 2017 ble tatt til orientering. I etterkant av årsmøtet hadde hovedstyret følgende sammensetning:

Styre:

Anders Nupen Hansen, leder	Hedmark/Oppland
Anne Beate Melheim, nestleder	Hordaland
Christine Fossaa Utne, styremedlem	Øst/Oslo
Luis Francisco Gran, styremedlem	Øst/Oslo
Shaqir Rexhaj, styremedlem	Hedmark/Oppland
Trine Hustad Olsen, styremedlem	Finnmark

Varamedlemmer:

Frøydís Olsen, varamedlem	Øst/Oslo
Lill Tove Witnæs Holmen, varamedlem	Øst/Oslo

Revisor:

LARS er pålagt via NHF lover å ha samme revisorfirma som NHF.
For tiden PRICEWATERHOUSECOOPER AS.

Valgkomité:

Geir Inge Sivertsen, leder	Rogaland
Marianne Graham Hjelmen	Øst/Oslo
Per Langeland	Rogaland

Hovedstyret

Hovedstyret har i 2017 avholdt 2 styremøter og behandlet 26 saker. Hovedstyret har utover dette hatt regelmessige arbeidsmøter og stått i løpende kontakt med hverandre via telefon, Messenger, Skype og e-post.

Vedtekter

Vedtekter for Landsforeningen for Ryggmargsskadde ble vedtatt av årsmøtet i 2008. Det har ikke vært forandringer i vedtektene siden de ble vedtatt. Vedtektene finnes på LARS hjemmeside (lars.no). Det kan og nevnes at LARS er underlagt Norges Handikapforbunds lover.

Patetra redaksjonen

Ansvarlig redaktør, Tori Lunde. Redaksjonsmedarbeider er Elisabet Berge og ansvarlig for layout er Kenneth Jørgensen. I 2017 kom bladet i ny drakt og ble et mer fyldig blad. Tre utgaver av bladet kom ut i 2017 (4 er antall planlagte utgivelser per år). Medlemsbladet får positiv respons fra sine lesere. Medlemsbladet kan, i tillegg til at det distribueres til medlemmer, lastes ned og leses på LARS hjemmesiden www.lars.no.

LARS på internett

LARS har hjemmeside (www.lars.no). På disse sidene finner en informasjon om LARS og aktuelle saker. Siste del av 2017 har hjemmesiden ikke vært oppdatert. Dette skyldes at det nye styret ikke har hatt tilstrekkelig kunnskap om å publisere. Dette prioriteres i 2018, slik at vi igjen får en levende hjemmeside. Bladet Patetra legges fortløpende ut elektronisk i PDF format. ABC informasjonsheftene om ryggmargsskader kan lastes ned gratis i PDF format. I tillegg finnes kontaktinformasjon til hovedstyret, lokallagene og til våre samarbeidspartnere samt innmeldingsinformasjon.

LARS på Facebook

I 2009 opprettet LARS en gruppe på Facebook, dette var et prøveprosjekt som nå er godt etablert. Her legges aktuell informasjon fortløpende ut og mye likepersonsarbeid foregår via denne Facebook-gruppen. Under følger statistikk over medlemsutviklingen i gruppen.

Årsslutt 2017 hadde LARS Facebook-gruppen 1800 medlemmer

Årsslutt 2016 hadde LARS Facebook-gruppen 1604 medlemmer

Årsslutt 2015 hadde LARS Facebook-gruppen 1308 medlemmer

Årsslutt 2014 hadde LARS Facebook-gruppen 970 medlemmer

Årsslutt 2013 hadde LARS Facebook-gruppen 758 medlemmer

Årsslutt 2012 hadde LARS Facebook-gruppen 570 medlemmer

Årsslutt 2011 hadde LARS Facebook-gruppen 450 medlemmer

Årsslutt 2010 hadde LARS Facebook-gruppen 392 medlemmer

Medlemstall LARS

Pr 31.12.17 var det 1081 betalende medlemmer registrert i LARS

Pr 31.12.16 var det 1046 betalende medlemmer registrert i LARS

Pr 31.12.15 var det 1016 betalende medlemmer registrert i LARS

Pr. 31.12.14 var det 1025 betalende medlemmer registrert i LARS

Pr. 31.12.13 var det 1016 betalende medlemmer registrert i LARS

Pr. 31.12.12 var det 1043 betalende medlemmer registrert i LARS

Pr. 31.12.11 var det 1031 betalende medlemmer registrert i LARS

Pr. 31.12.10 var det 1025 betalende medlemmer registrert i LARS

Pr. 31.12.09 var det 998 betalende medlemmer registrert i LARS

Pr. 31.12.08 var det 998 betalende medlemmer registrert i LARS

Pr. 31.12.07 var det 1001 betalende medlemmer registrert i LARS

Pr. 31.12.06 var det 719 betalende medlemmer registrert i LARS

Lokallagsoversikt

Pr. 31.12.17 hadde LARS følgende registrerte lokallag i NHF/LARS medlemsregisteret med antall medlemmer som vist i tabellen under, hvorav 961 var enten hovedmedlemskap, familiemedlemskap, juniormedlemskap eller studentmedlemskap.

Lokallag	2017	+/-	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
LARS Agder	55	+2	53	51	45	44	45	47	41	36	36	39	36
LARS Finnmark Note 1	11	+1	10										
LARS Hedmark/Oppland	82	+6	76	65	70	70	71	67					
LARS Hordaland	166	-1	167	176	172	178	177	178	187	182	195	180	142
LARS Nord Vest	67	-3	70	66	70	66	71	70	69	66	70	65	51
LARS Oslofjord Vest	95	+12	83	80	75	75	82	84	119	74	66	63	48
LARS Rogaland	105	+7	98	96	98	94	95	95	102	91	98	101	75
LARS Troms Note 2	11	-16	27	64									
LARS Trøndelag	130		130	124	127	129	126	122	127	115	109	117	103
LARS Øst/Oslo	266	+6	260	244	244	234	234	224	226	224	226	224	213
Ikke i LARS lokallag Note 3	93	-1	94	108	120								
Sum totalt medlemmer	1081	13	1068	1016	1025	1016	1043	1031	1025	998	998	1001	719

Noter:

Note 1. LARS Finnmark ble etablert i 2013, og register oppdateres for 2014/15/16.

Note 2. LARS Troms er under administrasjon av hovedstyret.

Note 3. Ikke i LARS lokallag, med det menes at disse LARS medlemmer ikke er knyttet opp mot spesifikke LARS lokallag. LARS lokallagsstyrer går kontinuerlig igjennom medlemslister for å registrere medlemmer opp mot lokallag, hvor det er naturlig og ønskes.

Det henvises for øvrig til LARS lokallagenes egne årsmeldinger for detaljerte beskrivelser av lokallagenes aktiviteter. Det henvises og til LARS hjemmesidene og Patetra for kontaktinformasjon til LARS lokallag og kontaktpersoner. Lokallagene i LARS har også i løpet av 2017 på en fremragende måte arrangert medlemsmøter, konferanser og samlinger med interessante emner samt utøvet likemannsarbeider. Det kan og nevnes at for likemannsarbeider så arbeider hele landsforeningen kontinuerlig med dette, alt i fra hovedstyret til de enkelte LARS lokallagene.

Utvalgte aktiviteter fra 2017

Lokallag	Aktivitet
LARS Agder	Jakt for alle Det er laget en del søknader på prosjekt. LARS Agder har hatt et tett samarbeid med Odd Arne Nordbø gjennom hele året. Sammen har vi bidratt til videre utvikling i dette prosjektet. Med hjelp av Extra Express midler er det bygd ramper for å bedre tilgjengeligheten på skytebanene, bygd skytebenker. Det ble gjennomført 4 jaktturner. Skulle vært flere, men på grunn av værforbehold ble noen avlyst. Turene kan gjennomføres takket være frivillig hjelp fra grunneiere og jaktlag, de er til uvurderlig hjelp med transport ut i terrenget og tilrettelegging.

	Jakt for alle blir nå sponset av Aamodt hus og det jobbes med å få flere med på laget. Jakt for alle er avsluttet som prosjekt men går nå inn som vanlig drift i LARS Agder.
LARS Agder	Laksefiske i Otra Støttet av Extra Express ble det avholdt laksefiske i otra over 2 dager. Dette var i samarbeid med Otra Laxefiskelag og Handicus. Fangsten ble laber, men opplevelsene fine.
LARS Agder	Havfisketurer Ved hjelp av midler fra Vest Agder fylkeskommune ble det gjennomført 2 havfisketurer sammen med Handicus og Vayback stiftelsen. Det var god deltakelse på begge turene.
LARS Agder	Gamaveka På årsmøte i 2017 hadde vi oppe Gamaveka som et tema. Siste uka i juli ble dette gjennomført over tre dager i Bygland. Kjempesuksess, og årets store «snakkis» i LARS Agder. Amun Løvland og resten av gjengen i Bygland Luftsportsklubb var også godt fornøyd. Vi gjentar suksessen i 2018. Prosjektet ble finansiert med egne og midler fra Extra Express.
LARS Agder	Sykling Sykkeltur til Skagen i samarbeid med landsforeningen for slagrammede ble gjennomført i mai 2017.
LARS Agder	Førjulstreff 08.12 Nok en gang en suksess. Over 20 deltakere.
LARS Hedmark/Oppland	Mini Tour Hedmark og Oppland Dette var en kopi på fjorårets prosjekt «Aktiv i stol». I 2017 valgte vi ut litt færre plasser og spredte arrangementet over flere uker. Sånn sett er dette arrangementet bedre gjennomført enn det foregående året. Det var flere som besøkte standen vi hadde og plasseringen var bedre. I år som i fjor var målet å vise frem bredden i utvalget av aktivitetshjelpemidler, samt å starte opp treningsgrupper ute i distriktene. Vi besøkte følgende steder i løpet av juni og august: Lillehammer, Gjøvik, Hamar, Kongsvinger og Fagernes. Besøket var varierende, men de som kom hadde godt utbytte av det.
LARS Hedmark/Oppland	Høyt og Lavt Dette arrangementet ble gjennomført i august 2017 sammen med LARS Oslofjord Vest. Vi var i Høyt og Lavt Klatrepark i Lardal i Vestfold. Dette var et «spenstig» arrangement som ga deltakerne masse adrenalin. Vi fikk være med på noe som

	heter «Himmelfallet». Vi ble heist opp i et 39 meter høyt tårn hvor vi skulle kaste oss ut og bli bremsset av en wire. Utrolig artig for de som deltok.
LARS Hedmark/Oppland	Laksefiske for alle Dette arrangementet ble gjennomført i august 2017 sammen med LARS Oslofjord Vest. Vi var også her i Lardal i Vestfold. Laksefiske er noen ganger utfordrende for rullestolbrukere, men i Lardal er forholdene godt tilrettelagt og adkomst helt ned til elvebredden muliggjorde at vi fikk en utrolig god opplevelse av laksefiske. Dessverre ble det ingen fisk som kom på land denne dagen, men tre av deltakerne hadde laks på kroken og var også veldig nære ved å få den på land. Dette er en kjempeflott aktivitet for rullestolbrukere.
LARS Hedmark/Oppland	Vannski for sittende Dette arrangementet ble gjennomført i august 2017 ved SIPA vannskianlegg på Skarnes. Vi fikk utrolig god hjelp fra Slåstad Vannskiklubb som drifter anlegget på Slåstad. Vannski for sittende kan høres vanskelig ut, men alle som prøvde seg på dette mestret det etter noen forsøk. Etter denne seansen fikk klubben to nye medlemmer.
LARS Hedmark/Oppland	Langrenn for alle Dette arrangementet ble gjennomført i november 2017 på Birkebeineren Skistadion. Planen var å ha alt i nærheten av Hafjell, men værgudene ville det ikke slik. Vi hadde invitert med Norges Skiforbund på denne aktiviteten og Torbjørn Broks Pettersen, tidligere landslagstrener for paralangrenn. Han ga kyndig og god veiledning, selv om de fleste av deltakerne ikke var på landslagsnivå. Dette arrangementet var utrolig vellykket, da personer som ikke hadde vært på ski siden de ble skadet fikk prøvd seg med god hjelp fra pårørende og også samarbeidspartnere.
LARS Hordaland	Ullensvang Konferansen Konferansen ble arrangert 25.-27. august og dette var konferanse nr. 33. i rekken. Thomas Fogdø, tidligere alpinist holdt et foredrag, samt kurset «Aktiv likevel» og et innlegg om skulderproblematikk, samt om et innlegg om LARS sine ABC'er. Konferansen var som vanlig godt besøkt. LARS sine samarbeidspartnere var også godt representert med nyheter og det var også mulighet for demonstrasjoner.
LARS Oslofjord Vest	Laksefiske på Stubben Kjærra Fossepark, Lardal i Vestfold Prosjektet ble finansiert med midler fra ExtraStiftelsen og var et samarbeid med LARS Hedmark/Oppland. Det var 11 deltakere og flere fikk laks på kroken, men klarte ikke å få den på land. Tilbakemeldingene var så positive og aktiviteten vil bli gjentatt i 2018
LARS Oslofjord Vest	Hopping i Høyt og Lavt Lardal i Vestfold

	Prosjektet ble finansiert med midler fra ExstraStiftelsen , også dette var et samarbeid med LARS Hedmark / Oppland og LARS Oslofjord Vest. Dette var også veldig gøy og vellykket men kun 9 deltakere.
LARS Oslofjord Vest	Aktivitetsuke Heia Merket på Golsfjellet Her var det mulighet for kano, fjellturer i rullestol, sykkelstur, økseasting, bueskyting, besøk i vikingeleir. Utprøving av terrenghjelpemidler. Deltakere var 4. LARS Oslofjord Vest sponset deltakerne med kr. 500,- pr. døgn.
LARS Oslofjord Vest	Høstsamlingen ved Grebbestad i Sverige Her var det lagt opp til presentasjon av aktive hjelpemidler og forflytningsnyheter, samt en flott båttur i skjærgården med MS Donalda. Dette ble et meget vellykket arrangement. LARS Øst/Oslo og LARS Hedmark/Oppland var også invitert og stilte med mange deltakere. Arrangementet var godt gjennomført og de som deltok på arrangementet, både fra leverandør siden, men også brukersiden var svært fornøyde.
LARS Trøndelag	Tapas-aften Den 19. juni arrangerte vi Tapas aften på Nevro Øst. Stedet var valg for å gi innlagte på Avdelingen for Ryggmargsskader (AfR) større mulighet til å delta. Dette også i tråd med ideen om «likepersonsarbeid». Gøran Sørloth var invitert til å fortelle om sin tid i RBK, trening, lagspill og samhandling. Han holdt et meget fengende og artig foredrag som falt i god smak. Vellykket arrangement med 30 deltakere!
LARS Trøndelag	Fellesarrangement med avd. for ryggmargsskader (AfR) ved St. Olavs Hospital Den 1. og 2. november arrangerte vi sammen kurs for ryggmargsskadde, pårørende og andre interesserte. Tema: «Livet er Nå». Første del av kurset gikk onsdags kveld 1. nov. på Nevro Øst med servering, info fra LARS sentralt og gruppediskusjoner. LARS Trøndelag benyttet også anledningen til å gi en orientering av hva vi arbeider med for tiden og planer framover. Dag 2. fortsatte på Quality Hotel Panorama, Tiller. Tema: Seksualitet og samliv, Ny teknologi, Trening for rullestolbrukere, Paralympisk idrett, ID tyveri og Jakt for alle. God oppslutning med over 60 deltakere.
LARS Trøndelag	Julebord på Royal Garden 8. desember For første gang på flere år arrangerte vi julebord for våre medlemmer. Siden det var så lenge siden sist, slo vi på stortromma og inviterte til gratis julebord for medlemmer med følge. Vi tilbød også de som kom utenbys fra gratis hotellrom. Dessuten inviterte vi inneliggende på Avd. for Ryggmargsskadde til julebordet. Dessverre kunne ingen derfra delta. Totalt deltok 26 stykker. God mat, fin musikk og alt i alt et arrangement vi er godt fornøyd med.
LARS Trøndelag	Kaffe LARS Kaffe LARS på AfR som likepersons arena er borte etter at treningen måtte flyttes fra AfR, men vi har i stedet med jevne mellomrom arrangert Kaffe LARS på Impulse, Granåsen. Vi samles til en kaffetår og en prat etter at treningen er

	avsluttet. Dette er et sosialt innsnitt som er viktig. Vibeke Sæther har vært primus motor for tiltaket og hun har gjort en svært god jobb.
LARS Øst/Oslo	Medlemsmøte på Sunnaas Samarbeid med brukerkonsulentene og treningsgruppa på Aker. Temaet var trening, presentasjon av prosjekter fra forskningsgruppa på RMS og informasjon om hva LARS gjør. For anledningen ble treningstimen på Aker flyttet til Sunnaas denne dagen for vise hva gruppa kan tilby.
LARS Øst/Oslo	Østlandssamlingen Ble holdt på Scandic hotell på Fornebu med ca. 70 deltagere. På programmet sto: Sunnaas sykehus HF's nye treningspoliklinikk ved Aker helsearena Oslo. Presentasjon v/prosjektleder Britt-Marie Rak. En liten treningsøkt v/Lene Carine Vik, informasjon Sunnaasstiftelsen v/daglig leder Marianne Holth Dybwad. Så fikk vi en liten presentasjon fra dagliglivet som ryggmargsskadd i Kambodsja – det var tøffe inntrykk for flere av oss. I tillegg var våre samarbeidspartnere med og fortalte om sitt arbeid hadde stands som mange besøkte. De bidro med gaver til lotteriet. Vi hadde bestilt båttur med «Sjøen for alle», men turen måtte dessverre avlyses pga. dårlig vær. På tross av været ble det et meget vellykket arrangement med felles middag på kvelden.
LARS Øst/Oslo	Zipline i Holmenkollen Etter å ha fått innvilget midler fra ExtraStiftelsen inviterte vi medlemmene til å prøve seg på zipline. 18 medlemmer gjennomførte.
LARS Øst/Oslo	Spinalseminar Ble holdt på Scandic hotell i Asker med nærmere 90 deltagere! På programmet sto 1) "Syngomyeli" v/seksjonsoverlege Mark Züchner fra nevrokirurgisk avd. på Rikshospitalet 2) "Sex og sånt når du ikke er A4" v/sexolog Yvonne Dolonen 3) Informasjon om Brukerutvalget på Sunnaas HF v/Knut Storflor. Det var informasjon og stands med våre samarbeidspartnere; Boots HomeCare, Coloplast, Prima Assistanse og Wellspect HealthCare. Tradisjonen tro var det vinsmaking og til slutt hyggelig julebord. Vi takker Helse Sør-Øst for økonomisk støtte til denne viktige samlingen!

Lokallagsledermøte

Etter at nytt styre ble satt sammen under årsmøtet 2017 ble det bestemt at vi skulle innføre et årlig lokallagsledermøte. Dette ble gjennomført i august, hvor de fleste lokallagslederne var representert. Møtet var ment både som informasjonsmøte, men også et møte hvor fokus på dialog og samarbeid var tema. Det ble presentert at det jobbes med ny strategi for LARS, som skal gjenspeile den nye strategien NHF legger opp til i tiden som kommer. Det ble også presentert en ny måte å jobbe med samarbeidspartnerne vår, noe som gjør at vi i 2018 kan

tilby lokallagsbidrag. Det virket som at det er en ny giv på gang i LARS etter lokallagsledermøte i 2017. Dette vil bli en fast årlig seanse.

Nordisk samarbeid

LARS er medlem av Nordiska Ryggmargsskadarådet (NORR). LARS har vært initiativtaker for å få på plass et Nordisk nettverk for jenter med ryggmargsskader. Et Nordisk jentenettverk hvor Norge, Sverige, Danmark, Finland og Island er med.

Under NoSCoS konferansen i Linköping i mai deltok LARS med 4 representanter. Anne Beate Melheim ble valgt inn i NoSCoS Advisory Council. Denne konferansen var svært nyttig for å etablere kontakter på tvers av de nordiske landene. Det var også mange seminarer som ga godt med påfyll av kunnskap. Blant annet ble det vist hvordan det i Sverige jobbes med å få legalisert cannabis som smertelindrende medisin.

Europeisk Samarbeid – ESCIF

LARS er medlem av ESCIF (European Spinal Cord Injury Federation www.escif.org). ESCIF arbeider for typiske forhold innen forbedringer av ryggmargsskaddes situasjon. Blant annet støttes ideer for etablering av spinalenheter og nasjonale ryggmargsskaderegistre. LARS har et godt samarbeid med ESCIF og deltar når det passer på ESCIF sitt årlige årsmøte og konferanse.

Spinalenhetene

LARS har også i 2017 hatt et godt samarbeid med de tre spinalenhetene i Norge. Disse er Sunnaas sykehus HF, Haukeland universitetssykehus Spinalenhet og St. Olavs Hospital Fys.Med. Avd for ryggmargsskader. I 2017 har vi blant annet samarbeidet om informasjonsmateriale om ryggmargsskadde (ABC brosjyrer) og utvikling av rehabiliteringsområdet og forskning på ryggmargsskader. LARS representanter har deltatt på spinalenhetenes samarbeidsmøter og også i andre sammenhenger. Felles konferanser, samlinger og møter har og blitt arrangert.

Norsk Ryggmargskaderegister – NorSCIR

Norsk Ryggmargsskaderegister (NorSCIR), som er et samarbeidsprosjekt mellom de tre spinalenhetene i Norge (Sunnaas sykehus HF, Haukeland universitetssykehus og St. Olavs Hospital) og Landsforeningen for Ryggmargsskadde ble innført i 2012 som et nasjonalt norsk ryggmargsskaderegister (kvalitetsregister). Registerets kjernedata er basert på internasjonale datasett (ISCoS) og registeret ble godkjent i 2012 av Helse- og omsorgsdepartementet. I 2014 ble registeret ajour og data legges fortløpende inn av spinalenhetene. NorSCIR har egne hjemmesider www.norscir.no På denne hjemmesiden kan man blant annet lese årsmeldingene til registeret. NorSCIR med poster ble i 2015 presentert på ISCoS kongressen i Montreal Canada. I 2015 ble det og bestemt å jobbe for å inkludere de andre Nordisk land i et Nordisk ryggmargsskaderegister. Det norske miljøet er ansvarlig for

denne implementasjonen. LARS tidligere styreleder er brukerrepresentant i styringsgruppen for NorSCIR.

ABC Informasjonsbrosjyrer

Landsforeningen for Ryggmargsskadde i samarbeid med de tre spinalenhetene i Norge og andre fagmiljøer etablerte i 2012 to omfattende ABC-informasjonsbrosjyrer om ryggmargsskader. Informasjonsbrosjyrene ble støttet økonomisk av Helsedirektoratet. I 2013 ble to nye ABC-informasjonsbrosjyrer utarbeidet. Disse omhandler trykksår og ryggmargsskade. Dette prosjektet ble støttet med økonomiske midler fra Helsedirektoratet og disse to ABCene ble lagt ved medlemsbladet Patetra i desember 2013, slik at alle medlemmer fikk ABCene gratis levert i posten. I 2013 ble det arbeidet med enda to nye ABCer. Disse omhandlet urinveiene og ryggmargsskade og ble ferdige i første del av 2014. Det prosjektet er støttet med økonomiske midler fra Extrastiftelsen. I 2015 ble det arbeidet med revisjon av de to første grunnleggende ABCene samt opprettelse av en ABC om kosthold. Og det prosjektet er støttet med økonomiske midler fra Helsedirektoratet. I 2015 ble det og arbeidet med søknader om nye ABCer. I 2016 ferdigstilte vi to nye ABCer om smerte og spastisitet, en ABC om kosthold ernæring, og en flott treningsbok med videoer for rullestolbrukere. Nytt opplag av eksisterende ABCer ble også utført. I 2017 ble det jobbet med å ferdigstille ABCen om lungefunksjon. Alle informasjonsbrosjyrene og videoer finnes blant annet på hjemmesidene til LARS, under menyvalget informasjonsmateriell. Vi håper og tror at informasjonsmateriell som dette er særs nyttig både for brukere, pårørende, helsepersonell og andre med interesse for ryggmargsskader.

Universitetet i Oslo

LARS har et meget godt samarbeid med Universitetet i Oslo, Institutt for medisinske basalfag. Professor Joel Glover sitt laboratorium og andre ved UiO/OUS har deltatt på LARS sine samlinger med foredrag og diskusjoner.

Hjernerådet

LARS er medlem av Hjernerådet. Hjernerådet er en overbygning (paraplyorganisasjon) med 53 medlemsorganisasjoner. Hjernerådet arbeider med informasjon om sykdommer og skader på hjernen og ryggmargen, forbedring av rehabiliteringstilbud og forskning for å finne behandlinger. Hjernerådet arbeider i tillegg med politisk påvirkning for å løfte nevrologifeltet og det er nå bestemt å lage en plan av myndighetene for oppfølging av hjernehelse. Les mer på www.hjerneradet.no

Norsk Ryggmargsskadeforskning Stiftelse

I 2013 har LARS arbeidet for opprettelse av Norsk Ryggmargsskadeforskning Stiftelse. Formålet er: *"Norsk Ryggmargsskadeforskning Stiftelse har til formål å støtte forskning og forskningsfremmende tiltak for behandlinger og rehabilitering av ryggmargsskader. Stiftelsen kan ta imot gaver og bidrag til samme formål."* Stiftelsen vil ha et styre bredt

sammensatt av basalforskere, nevrokirurger, spesialister innen fysikalsk medisin og brukerrepresentanter. Arbeidet i 2016 har bestått av arbeider for å promotere forskning på ryggmargsskader, registrering av stiftelsen samt utarbeidelse av hjemmeside. Stiftelsens hjemmeside er www.nrstiftelse.no. Det har i 2017 ikke vært noen aktivitet i Stiftelsen.

Jakt for alle

Jakt for alle er et inkluderingsprosjekt i regi av Landsforeningen for Ryggmargsskade (LARS) og Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF). Prosjektet er etablert for å gi rullestolbrukere og personer med funksjonsnedsettelse tilgang til naturopplevelser, kursing, leirdueskyting og rifleskyting inkludert jakt og fiske.

Jakt for alle er et initiativ som skal kunne gi alle rullestolbrukere og personer med funksjonsnedsettelse fine naturopplevelser med interessante arrangementer innen jakt og fiske i tillegg til muligheter for å trene og konkurrere innen leirdueskyting og rifleskyting på bane. En behøver ikke å ha en ryggmargsskade for å bli med og alle er velkomne.

Prosjektet kom i stand i 2016 etter møte mellom LARS og NJFF. Vi i LARS hadde lenge sett på forskjellige muligheter, og hinder, for at rullestolbrukere og funksjonshemmede skulle kunne få ta del i naturopplevelser. Vi bestemte oss da for å ta kontakt med NJFF for å høre om de var interessert i å starte et pilotprosjekt som vi kalte for Jakt for alle. Prosjektet skulle gi muligheter til funksjonshemmede til ikke bare å komme seg ut i naturen for fine naturopplevelser, men også gi muligheter for jakt og fiske. I tillegg skulle prosjektet legge til rette for skytetrening innen leirdueskyting og rifleskyting inkludert kursing og jegerprøver. Vi tenkte at NJFF kunne være en ypperlig partner for å få til dette med sine over 125.000 medlemmer og cirka 600 lokalforeninger over hele Norge. Møtet med NJFF (i 2015) var særdeles vellykket og positivt og vi bestemte oss for å søke ExtraStiftelsen om økonomiske midler for et toårig pilotprosjekt for 2016 og 2017.

I 2016 startet vi opp med Jakt for alle pilotprosjektet. Vi fikk midler for to år fra ExtraStiftelsen for oppstart og å komme i gang, og det var veldig bra selv om dette prosjektet ikke koster all verden. Og grunnen til det er at NJFF har leirduebaner og riflebaner over hele landet som ligger klar, i tillegg til at en kan låne våpen hos NJFF på banene, sånn at kostnadene både for NJFF, LARS og den enkelte deltager er veldig lave. Her er det altså bare å sette i gang, var tanken.

Pilotprosjektet startet opp med tre lokasjoner i 2016. Vi tenkte det var hensiktsmessig å starte med tre lokasjoner, gjøre det ordentlig på de stedene, og så eventuelt ta prosjektet videre. De tre opprinnelige lokasjonene var; Østlandet med Buttentjern Jaktskytesenter på Ringerike, Sørlandet med Kristiansand Jeger og Fiskerforening og Vestlandet med Karmøy Jeger- Fisker- og Naturvernforening. Det ble raskt satt i gang med leirdueskyting, rifleskyting på bane og andre aktiviteter. Fisketurer etter laks har også vært en av aktivitetene i tillegg til andre mer sosiale aktiviteter, som og hører med i gode miljøer.

Anleggene til NJFF er for det meste veldig godt tilrettelagt, både for brukere av manuelle rullestoler og elektriske rullestoler, og der hvor noe har manglet, for eksempel ramper og annet, har det blitt ordnet. Deltagelsen i prosjektet har vært ganske bra, selv om det ikke har vært annonsert mye om prosjektet, og nå etter at vi informerer bredere om prosjektet, håper vi at mange flere kan delta og bli med, også andre steder i landet.

I 2017 fortsetter vi med treningsdager for leirdueskyting og rifleskyting. Vi vil og nå på våren

arrangere jegerprøvekurs hvor rullestolbrukere og funksjonshemmede blir med. På selve leirdueskytingen og riflebaneskytingen kan alle bli med, og terskelen for å bli med er lav, for kan en trekke av en avtrekker kan alle bli med. På jegerprøvene kan og alle bli med, men for disse prøvene og for jakt er det noe mer strenge krav, men det finner en ut av i hvert enkelt tilfelle og det er bare å ta kontakt om noen er interessert i å bli med på det ene eller andre opplegget.

I 2017 ble og flere lokasjoner med. LARS Rogaland har hatt møter med Stavanger og Rogaland Jeger- og Fiskerforening, og de er med. De har fine tilrettelagte leirduebaner og riflebaner på Skurve og de vil og legge til rette for jegerprøvekurs. Det arbeides og for å få i gang tilsvarende opplegg i Trondheim og Trøndelag i tillegg til i Bergensområdet. Andre lokasjoner er og i diskusjon form om mulig å bli med.

Det ble våren 2017 avholdt et uoffisielt skytterstevne ved Buttetjern Jakttskytesenter, hvor om lag 25 personer deltok. Det var også oppvisningsskyting eller trick skyting som det også kalles av Kenneth Aspestrand. De som var tilstede koste seg masse. Dette fristet til gjentakelse.

Wings for Life World Run

Det globale veldedighetsløpet ble arrangert synkront i 24 ulike land, og hele 155 288 deltagere stilte til start på global basis. Alle løpene startet på samme tid 7. mai i 2017. Stavanger var en av byene som var med og flere representanter fra LARS deltok. Det er organisasjonen Wings for Life (www.wingsforlife.com), fra Østeriket, som står bak kampanjen, og kampanjens fokus er å skape oppmerksomhet rundt ryggmargsskader og å skaffe penger til ryggmargsskadeforskning for å finne behandlinger. LARS har vært med siden starten. www.wingsforlifeworldrun.com

Samarbeidspartnere

LARS har i 2017 hatt samarbeidsavtale med Wellspect HealthCare AS, Coloplast Norge AS, Boots Norge AS, Bardum AS, Etac AS og Hjelpemiddeleksperter AS. Samarbeidspartnerne har vært med på våre konferanser og samlinger, hvor de har holdt mange gode foredrag og stilt ut sine produkter for personer med ryggmargsskade. Vi har også deltatt på konferanser, møter og samlinger i regi av våre samarbeidspartnere. Landsforeningen for Ryggmargsskade er svært godt fornøyd med dette samarbeidet.

Norges Handikapforbund

LARS er en del av Norges Handikapforbund (NHF) og vi har i 2017 hatt et utmerket samarbeid for felles saker for mennesker med funksjonsnedsettelse. NHF har også stilt med møtelokaler, noe vi verdsetter høyt.

Høringer - Politisk

LARS har i årsmøteperioden aktivt deltatt med svar og politisk arbeid på høringer som for

selvbalanserende rullestoler. I tillegg har LARS arbeidet sammen med Norges Jeger- og Fiskerforbund for en oppmykning av viltloven for å tillate jakt fra motorisert kjøretøy for rullestolbrukere – dette arbeidet pågår.

Ekstrastiftelsen

LARS har tradisjon for å få god uttelling for søknader sendt til Ekstrastiftelsen. I 2017 ble det derimot ikke innvilget noen søknader. Dette er svært beklagelig og nye tiltak for å lage søknader ble satt i gang, deriblant et utvidet samarbeid med «Siste Skrik» og skrivning av søknader for 2018.

Følgende prosjekter var toårig og ble videreført i 2017:

- *Jakt for alle* som er et to-årig samarbeidsprosjekt mellom LARS og Norges Jeger- og Fiskerforbund for tilrettelegging for deltagelse av rullestolbrukere og personer med funksjonsnedsettelse, på jakt og naturopplevelser.

I tillegg har LARS hovedstyrerepresentanter hjulpet til med søknader for LARS lokallagene etter ordningen ExtraExpress som Ekstrastiftelsen fra i år har innført som en fast tilskuddsordning. Her er det mer suksess ute i lokallagene, hvor mange søknader er blitt innvilget for 2017.

Helsedirektoratet

Det ble i 2016 søkt midler til Informasjonsarbeid i Landsforeningen for Ryggmargsskadde LARS. Dette ble innvilget i 2017 og ble benyttet til informasjonsarbeid ved representasjon lokalt, samt ved informasjonsarbeid under årsmøtet i Stavanger 2017.

Siste Skrik

Det ble høsten 2017 innledet et utvidet samarbeid med Elizabeth Hartmann hos siste «Siste Skrik». Etter lokallagsledermøtet i august 2017 hvor vi ble enige om ny strategi for LARS, har vi fått god og kyndig hjelp fra «Siste Skrik» til å utvikle den nye strategien. Dette innebærer også hvordan vi jobber med våre samarbeidspartnere, hvilket har gjort at vi for 2018 har mer enn doblet inntektene fra våre samarbeidspartnere og har et mer stabilt driftsgrunnlag for organisasjonen for det kommende året.

Økonomi

Inntekten til LARS var i hovedsak via samarbeidsavtalene med Wellspect HealthCare AS, Coloplast Norge AS, Boots Norge AS, Bardum AS, Etac AS og Hjelpemiddeleksperenten AS. LARS hadde og bingoinntekter via Norges Handikapforbund og midler fra Helsedirektoratet til etablering av prosjekter, aktiviteter og informasjonsmateriell. Det vises for øvrig til landsforeningens årsregnskap.

**TAKK til alle som har vært med og gjort
det mulig å få gjennomført dette arbeidsåret i LARS**

01. mai 2018

Anders Nupen Hansen
Leder

Anne Beate Melheim
Nestleder

Christine Fossaa Utne
Økonomiansvarlig

Shaqir Rexhaj
Styremedlem

Trine Hustad Olsen
Styremedlem

Luis Fransisco Gran
Styremedlem

Lill Tove Witnæs Holmen
Varamedlem

Frøydis Olsen
Varamedlem